

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Gilleleie-præsten Hans Lauritsens Efterkommere

Hans Lauritsen († 1585), der kaldes Gillelejes første præst, er der – på trods af kildernes sparsomhed – skrevet mangt og meget, hvorfor dette skrift vil koncentrere sig om hans efterkommere. Nysgerrige henvises til Gilleleje Museums årbøger (opr. *Fra det gamle Gilleleje*), særligt årgangene 1933 og 2005.

I det nedenstående er citater afskrevet ordret, dog er navnene normaliseret når de optræder udenfor citat – således *Laurits* istedet for *Laur* / *Lauridtz* / *etc.*

Sluttelig følger et slægtstræ hvori de sikre slægtskaber er markeret ved ubrudte linjer, og de usikre ved prikkede. Når hverken fødsels- eller dødsår kendes er istedet via *floruit* angivet første og sidste gang personen er fundet i kilderne. Eftersom børn kun sjældent nævnes selvstændigt, kan man på dette grundlag slutte at personerne må være født mindst 15-20 år før de dukker op i kilderne.

En sikker Linie

I Holbo Herreds Bog (ifølge Rigsarkivet en afskrift fra 1700-tallet) er på fol. 36v¹ indført et kongebrev dateret 20. marts 1585 hvori angives oplysninger om Hans Lauritsens hustru og datter:

„Wii Friderich Den Anden med Guds Naade Dannemarckis, Vendis og Gottes Konning etc Giøre Alle Vitterligt, at effterdi Denne Brevvißerske, Anne Matzdatter Hr Hans Lauritzens Efterladendes Hustrue haver underdanigst ladet give Os til kiende, hvorledis hun er i Huße hos hendes Tilkommendes Svoger, som skal have hendes Datter udi Dend Vør og Cronens Gaard Nillerup, hendis Hosbonde Og hun til Detz Datum² af Os have haft udi Vere og Besiddelse, underdanigst begierende at hendes Datters Mand og hun der paa maate nyde forskonßel for Egt og Arbeide, da haver Vi af sønderlig Gunst og Naade, undt, bevilget og tilladt, og nu her med Dette Vørt Aabne Bref, unde bevilge og tillade, at for^{mtē} Anne Madtzdatters Tilkommende Datters Mand og hun maa være og blive qvit og frie og forskaanet for ald Egt og Arbeid at giøre af for² Gaard Nillerup, indtil saalenge Vi anderledes derom til sýnedes vorder. Forbiudendis Vørre fogder og EmbedtzMænd og alle Andre, for^{mtē} Anne Madtzdatters Tilkommendes Datters Mand og Hende, herimod med Eyt eller Arbeide at giøre af for² Gaard Nillerup efftersom skrevet staa at besverge i Nogen Maade, under Vør Hyldest og Naade. Skrivet paa Vørt Slot Croneborg d: 20 Martij Aar MDLXXXV.”

¹Kongebrevet findes også fol. 396r i Sjællandske Registre 1579–88

²Ordet „Datum” er indskrevet af en anden hånd end resten af kongebrevet.

Efterfølgende er tilføjet: „*Forskrefne friheder paa Nillerups=Gaard haver varet indtil Aar 1647. at Be^{mte} Anne MadtzDatters og Hr Hans Lauridtzens Datter Lisbeth Hansdatter døde, der hun da var 84 Aar gammel, dermed Samme frihedir endit.*”

I Kronborg lens to ældste bevarede jordebøger angives hhv. *Jens Christensen* (jordebogen 1582–83) og *Lauridz Jørgennsen* (do. 1588–89) som fæstere af Nellerupgård. Laurits Jørgensen har altså overtaget fæstet i midt-1580erne ligesom den ovennævnte svoger (svigersøn) gjorde.

Endvidere forsvinder Laurits Jørgensen fra ekstraskattemandtallerne imellem 1618 og 1620, hvorefter hans enke *Lisbet Laurßes* står som Nellerupgårds husstandsoverhovede indtil lensregnskabet 1630–31 hvor sønnen overtager: „*Hans Lauridzen feste Hans Faders Lauridz Jenssens [sic!] Gaard i Nellerup*”.

Ved kopskatten 1645 optegnes 7 beboere på Nellerupgård. Denne ekstraskat blev ifølge kongebrevet¹ opkrævet af „*Borgere og Bønder, Fogeder, Skrivere, deres Kvinder, Børn som over 15 Aar ere, og Tjenestefolk*”.

1. Hans Laurßen
2. Johane Christopherßdatter
3. Hans Madßen
4. Laurs Ibsen
5. Karen Hanßes
6. Christopher Hanß
7. Lissebet Hansdatter

I regnskabsåret 1647–48 angives at „*Peder Jennsenn² feste dend Gaard Nellerup, Hans lauridtzenn affstoed*”, hvilket stemmer overens med at førstnævnte kongebrev gjaldt til Lisbeth Hansdatters død 1647. Hans Lauritsen har formentlig ikke haft råd til at blive siddende i gården da brevets friheder sluttede.

Lisbeth Hansdatter på Nellerupgård er altså med al sandsynlighed den nævnte datter af præsten, hustru til Laurits Jørgensen, og moder til Hans Lauritsen. Ligeså må det formodes at Johanne Christophersdatter er Hans Lauritsens hustru, og Karen og Christopher deres børn. Hans Madsen og Laurits Ibsen må formodes at være tjenestekarle.

Det er endnu ikke lykkedes at finde nærmere information om Karen og Christopher, herunder hvorvidt de fik efterkommere.

¹Brevets fulde ordlyd kan ses i Joh. Grundtvig: Danmarks Folkemængde i 1645; Meddelelser fra Rentekammerarchivet, København 1871, pp. 208–30

²Kgl. fyrforvalter Peder Jensen Grove, født 18. maj 1615 Varbjerg, død på Nellerupgård, begr. 17. juli 1673 Gilleleje (Th. Hauch-Fausbøll: De ældste Led af Slægten Grove; Personalthistorisk Tidsskrift, 9. række, 4. bind, København 1931, pp. 119–27).

En mulig Linie

Tilnavnet „Præst” ses i lenstiden flere steder i Kronborgs jordebøger, regnskaber og ekstra-skattemandtaller. Personerne med dette tilnavn kan antages at være en anden gren af slægten.

I nyere tid kan fæstede designationerne i regnskabernes uvisse indkomster påvise slægtsskabsforhold som i forgående kapitel. Desværre blev der ikke oprindelig opkrævet penge ved husfæstning i Gilleleje og det fremgår således ikke hvem der overtog hvilke fæster, og hvornår. Til gengæld følger jordebøgerne samme rækkefølge år efter år, hvorfor de kan sammenholdes for at finde hvilke huse der overdragedes til hvem.

Herunder ses tre huses beboere i en periode i 1600-tallet.

	hus nr. 5/matr. 11	hus nr. 6/matr. 12	hus nr. 7/matr. 13
Jordebog 1651	Peder Hansen	Laurids Dauidsen	Willum Schomager
Ove Juel 1660	Gunde Gundesen	Peder Larsen Præst	Jens Bendsen
Jordebog 1661	Gunde Gundersen	Peder Larsen	Jens Bendsen
Hartkorn 1680	Bent Eillersens	Per Larsen Prest Een øde pladtz bruges af	Jens Bendtsen
Matrikel 1686	Berndt Eilersen	Christopher Nielsen	Jens Berndsen

Tre huses fæstere i Gilleleje 1651–86

Det ses at *Peder Larsen (Præst)* i 1660–61 og *Per Larsen Prest* i 1680 må være samme person. Eftersom fæster ofte overtoges af sønner (eller svigersønner), kan det endvidere formodes at denne var søn af forrige fæster Laurits Davidsen.

Desuden angives i Ove Juels regnskab for hovedskatten af Sjællands Stift at i Peder Laruitsen Præsts hus bor „*hans datter och it barn*”. Ved at sammenligne med de andre indførsler må dette betyde at Peder Larsen Præst var enkemand¹ og havde en voksen datter.

Hvorvidt det umyndige barn er hans eget eller datterens er uklart. Datteren er dog på tidspunktet formentlig uden mand, så hvis hun ikke er enke eller barnet er uægtefødt, må barnet være Peders eget.

Endelig nævnes en *Peder Præst* to gange i Kancelliets brevbøger, idet han forskånes for landgilde i brevene af $\frac{2}{3}$ 1656 og $\frac{1}{3}$ 1658.

I Kronborgs første amtsregnskab (1661–62) skrives at „*Den 2 Novembr feste effterskr. Gilleleje Fiskere som aldrig thilforn at haffue værret Maneer, ey heller Nogen aff deris Formand at haffue fest, efftersom det var ichun Nogen Jordhytter Och Staed paa en Løes Saand.*”

Herefter opremses 31 fæstede designationer med angivelse af ny og gammel fæster samt fæstepenge. Hvor lang en periode der dækkes vides ikke, men det angives at „*Gunde Gundeßen feste det Huß som Peder Hansen thilforn paaboede*”, og „*Jens Bendtzen feste det Huß Willumb*”

¹Ved de gifte mænd tælles „*Quinden*” med.

Schoemager tilforn iboede”. Desværre nævnes overdragelsen fra Laurits Davidsen til Peder Larsen ikke, så den må være sket tidligere end den dækkede periode, formentlig før 1656 – Peder Larsen har formentlig været husstandens overhoved når han nævnes på denne måde i brevbøgerne.

I jordebogsregnskaberne efter 1661 ses som ventet fæstede-signationer for Gilleleje under de uvisse indkomsters stedsmål, for eksempel i regnskabet 1667–68: „*denn 25 Februarj [1668] feeste Bent Eillerßen det Huß paa Gillelej som Gunde Gundeßen tilforn paa boede schall giffue Feeste Penge 1 Rxdr 2 Ɔ*”. Desværre mangler en periode i 1680erne¹, så omstændighederne for Christopher Nielsens overtagelse af fæstet kan ikke ses. Har han mon giftet sig med den nævnte datter?

Det er straks sværere at komme længere tilbage og kæde Laurits Davidsen til Hans Lauritsen, da jordebøgerne 1610–50 følger en ganske anden orden og har et større antal beboere².

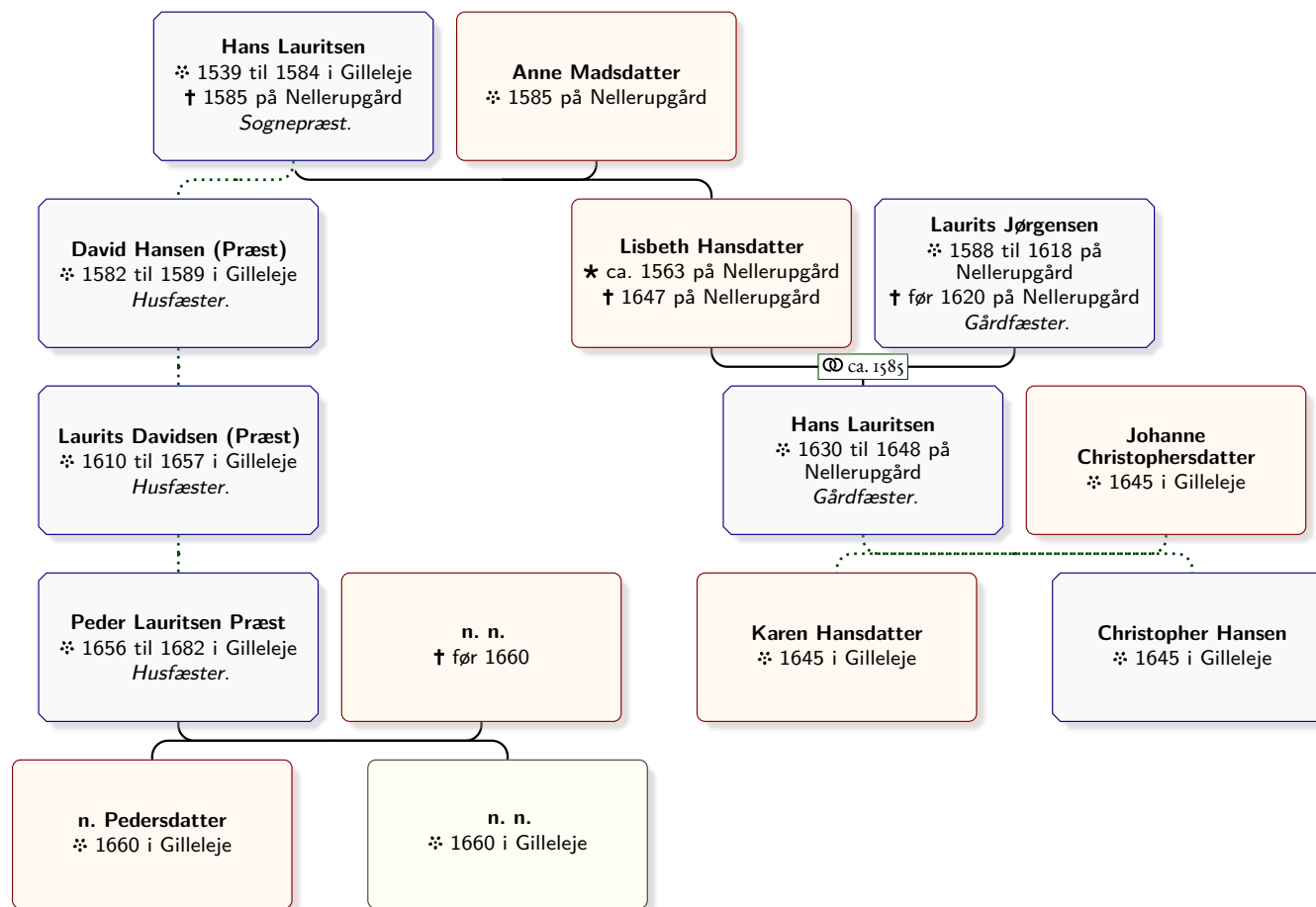
Dog nævnes i hele perioden 1610–50 en *Lauridz Prest* som nr. 77 – måske den *Laurids Davidsen* der nævnes 1651? Man kan så tænke sig en *David Hansen (Præst)*, søn af præsten Hans Lauritsen og fader til Laurits Davidsen. Der findes netop en sådan i de to tidligste jordebøger, dog desværre uden tilnavnet.

Det bør understreges at denne linje er temmelig usikker, da der ikke findes direkte belæg for den.

Mikkel Eide Eriksen
Nørrebro, 2017

¹Forordning af 28. januar 1682, §5: „*Ingen Fæste- eller Foged-Penge maae tages eller gives af Kongens og Rytter-Gaardene, hvorved Arvingerne kunde være forsikkrede om deres Forældres og Forfædres Gaarde at nyde og beholde*”. Da der således ingen fæstepenge blev taget, var der heller ikke grund til at indskrive dem i regnskabet. Fæstede-signationer ses igen fra regnskabsåret 1690–91.

²I jordebogen 1651 blev de tidligere års 82 boliger er reduceret til 36 da en del længe havde stået øde: „*Paa dette Fischeleye, haffuer tilforn weret effier dennd gammell underschreffne Jordbogs formelding, Firesindztiuffue och Toe Boliger, och Husse [...] Aff huilcke formedelst fischeriies Misfeyll 46 er slætt øde; de Øffrige 36 pladzer, Endnu bevaanes aff fattige folck, som dog icke saadanne Species udgiffuer; føris derfor Aarlig forskreffne Landgilde wdj Hebredz Regenschab till Affkortningh; Ock effierdj samme fischeleye, Sig icke lader Ansee till forbedring; men dagligh forringes, Thj er de nu aff Jordbogenns Summazum udelatt*”.

★=født, ⚭=gift, ✧=floruit, †=død.

Slægtstavle